

Az erdélyi tanárok okostelefonhoz való viszonya – médiapszichológiai vizsgálat

BAKK-MIKLÓSI Kinga PhD
University of Arts Târgu Mureș
miklosiking@gmail.com

Abstract: Transylvanian Teachers' Relationship to Media, Development of New Consumer Habits - Media-Psychological Analysis

The aim of this research is the examination of Hungarian teachers' relationship with their students' media and smartphones use, based on an electronic questionnaire at several locations in Transylvania.

The antecedents of this research:

In the 2017–2018 school year, we monitored in Mures, Cluj, Brasov and Harghita counties the media consumer's habits of students between ages 11-18. 206 individuals participated in this research.

In 2012, I already performed a survey on the aforementioned topic. In the research, we assume that we are dealing with a new social phenomenon in relation to the media and we should follow other media consumption rules. The question is if teachers educating the future generations can keep up with this challenge, what their opinion is and how they can deal with this new phenomenon. Is it possible to find a middle ground between prohibition and excessive leniency? Can they use and exploit the possibilities provided by smartphones or rather focus on negative effects and consequences?

This survey takes place from the perspective of putting media education into practice.

As a teacher of media psychology, I also find very important the data obtained and I would like to emphasize that our society faces a great challenge in terms of media consumption, and this requires a more precise outline of the theoretical approach to media education and the possibilities of practical interventions (prevention, education, awareness of teachers, parents and students).

Key words: *teachers' relationship to new media; smartphone; media consumption rules; media education.*

Bevezetés

Napjainkban a média jelenléte az emberi élet velejárója. Mivel mindenhol jelen vannak a média termékei, szinte mindenki részes a médiatermékek fogyasztásában, kiküszöbölhetetlen tényezővé vált. Ha például az ember felszáll egy autóbuszra, már hallhatja a rádiót, közterületen a tömeg java része telefonál. Internet nélkül már szinte

önsanyargatás élni, hiszen másodpercek töredéke alatt bármiféle információhoz hozzájuthatunk. Ugyanakkor sok buktatóval is járhat az interneten való böngészés, a médiaanyagok fogyasztása, amelyek nem kerülnek el sem diákot, sem tanárt... sem iskolát.

Jelen kutatás célja annak a vizsgálata volt, ahogy a kamasz- és serdülőkorú fiatalokat magyar nyelven oktató tanárok diákjai a médiához és okostelefonjuk használatához viszonyulnak. A vizsgálat elektronikus kérdőív alapján történt, több erdélyi színhelyen.

A kutatás előzményei:

- A 2017/2018-as tanévben 11–18 éves Maros, Kolozs, Brassó, Hargita megyében élő diákok aktív médiafogyasztói szokásait monitorizálták. A kutatásban 206 egyén vett részt.
- 2012-ben a fent említett témában felmérést végeztek.

Kutatásunk esetén abból indulunk ki, hogy a médiához való viszonyulást illetően új társadalmi jelenséggel van dolgunk, más médiafogyasztási szabályokat kellene követnünk. Kérdés azonban, hogy a jövő generációját nevelő, oktató szakemberek, tanárok lépést tudnak-e tartani ezzel a kihívással, hogyan gondolkodnak, hogyan viszonyulnak ehhez a jelenséghez. Tiltás vagy túlzott engedékenység között sikerül-e közéletet találni? Építő céllal tudják-e használni és hasznosítani az okostelefonok által adott lehetőségeket, vagy inkább a negatív hatásokra és következményekre fókuszálnak?

A felmérés a médianevelés gyakorlatba való ültetésének perspektívájából történt.

Hipotézisek

- Azt, hogy a tanárok hogyan viszonyulnak a diákok okostelefon-használatához, meghatározza, hogy ők maguk rendelkeznek-e ezzel az eszközzel. Feltételezhetően minél idősebb a tanár, annál kisebb a valószínűsége, hogy rendelkezik okostelefonnal, ami nagymértékben befolyásolja (neheztelés, tiltás formájában) a diákoknak ehhez az eszközhöz való viszonyulását;
- A tanárok okostelefonhoz való viszonyulása a tiltás köré szerveződik;
- A tanárok elzárkóznak az okostelefon „didaktikai eszközként” való alkalmazásától;
- A tanárookra nem jellemző, hogy online felületen (is) tartsák a szülőkkel a kapcsolatot.

A minta bemutatása

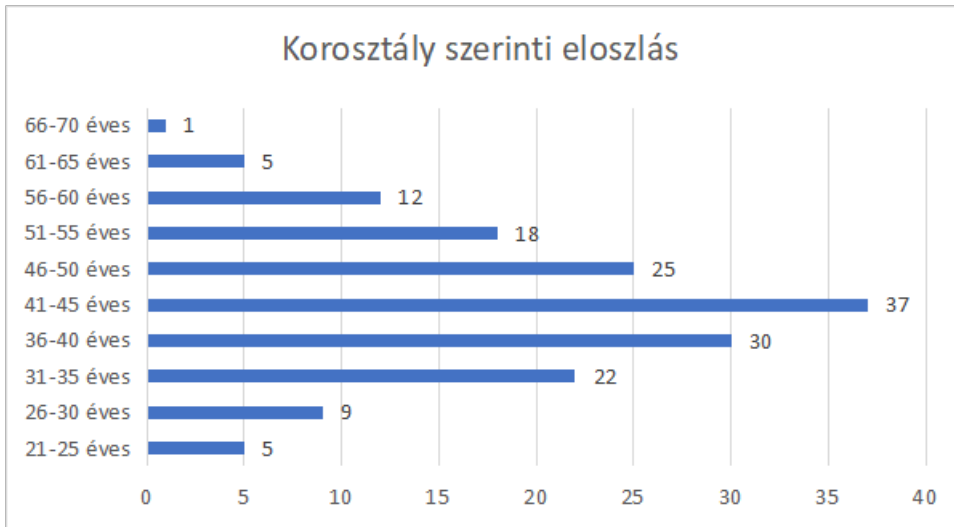
A kutatásban több erdélyi régióban élő, tevékenykedő magyar anyanyelvű tanár vett részt.

Összesen 164 személy válaszolt az online kérdőívre.

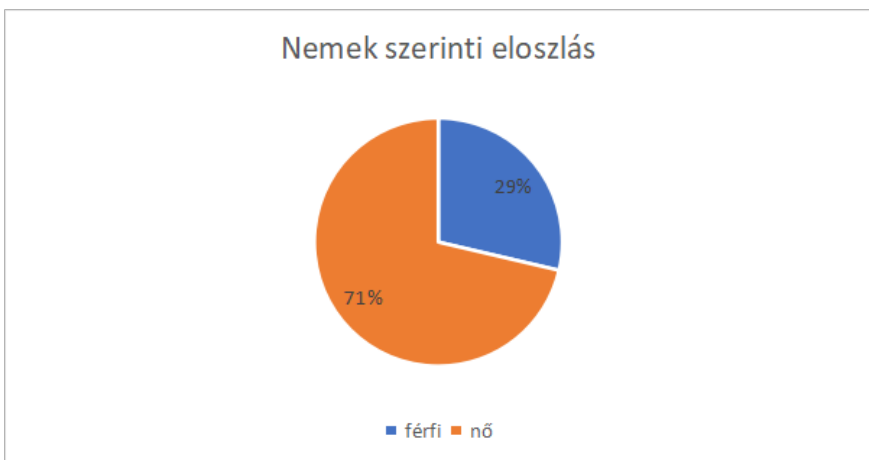
Amint az alábbi diagramból kiderül, pályakezdő tanároktól nyugdíjasig egészen széles életkori spektrumon válaszoltak a kérdőívet kitöltők. Pályakezdő 21–25 évesek

közül öt személy válaszolt a kérdőívre, 26–30 évesek közül kilenc, 31–35 évesek közül huszonekettő, 36–40 évesek közül harminc, 41–45 évesek közül harminchét, azaz a legtöbb. 46–50 éves kategóriában huszonöt személy, 51–55 évesben tizennyolc, 56–60 évesben tizenkettő, 61–65 évesben öt, 66–70 évesek közül egy személy töltötte ki azt.

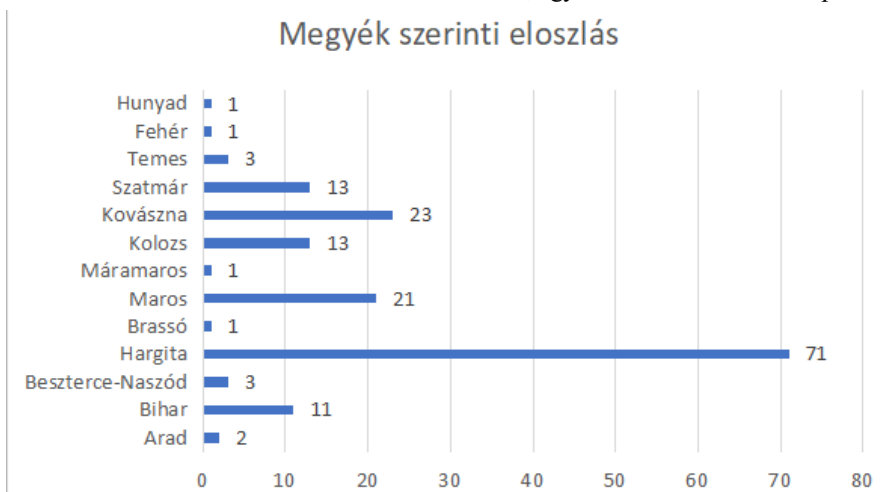
1. ábra. A minta életkor szerinti megoszlása

2. ábra. A megkérdezett tanárok nemek szerinti megoszlása

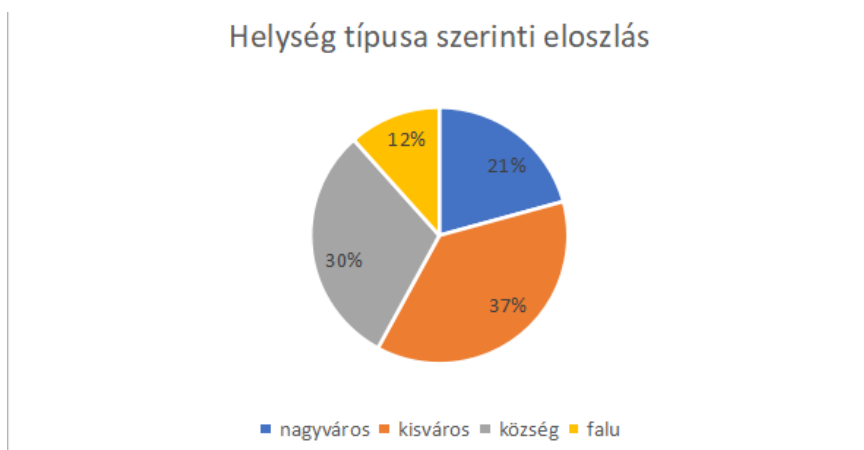

Amint kiderül, a felmérésben 164 személy vett részt, 117 nő és 47 férfi. A minta nemek szerinti megoszlásában kiegyensúlyozatlanság van, ami nem meglepő, ugyanis térségünkben az oktatás elnőiesedett szakmának/hivatásnak minősül, egyre kevesebb a férfi szereplő.

3. ábra. A minta megyék szerinti megoszlása

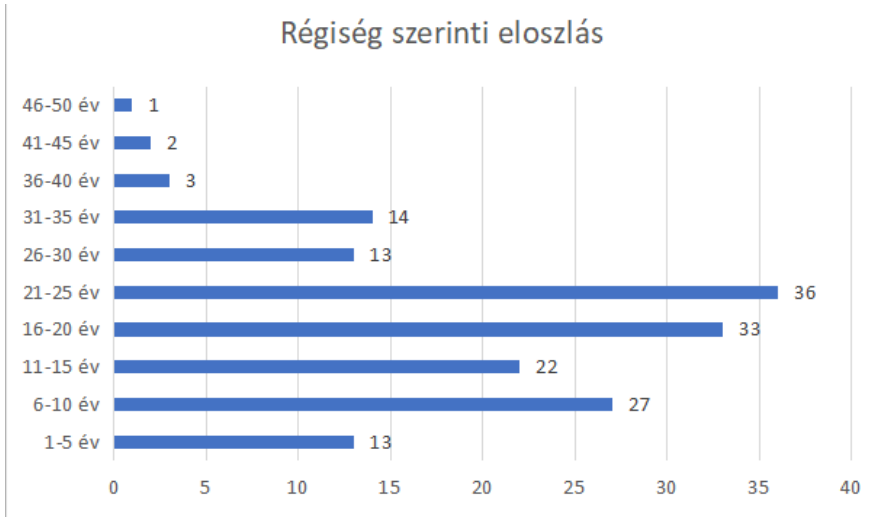
Amint a fenti ábra mutatja, 15 erdélyi megyéből érkeztek válaszok, a legtöbb Harghita megyéből (71 válasz), ezt követi Kovászna megye (23 válasz), Maros megye (21 válasz), Szatmár és Kolozs megye (13-13 válasz), Bihar megye (11 válasz), Beszterce-Naszód és Temes megye (3-3 válasz), Arad megye (2 válasz). Hunyad, Fehér, Máramaros, Brassó megyékből 1-1 válasz érkezett.

4. ábra. A minta helységek szerinti megoszlása

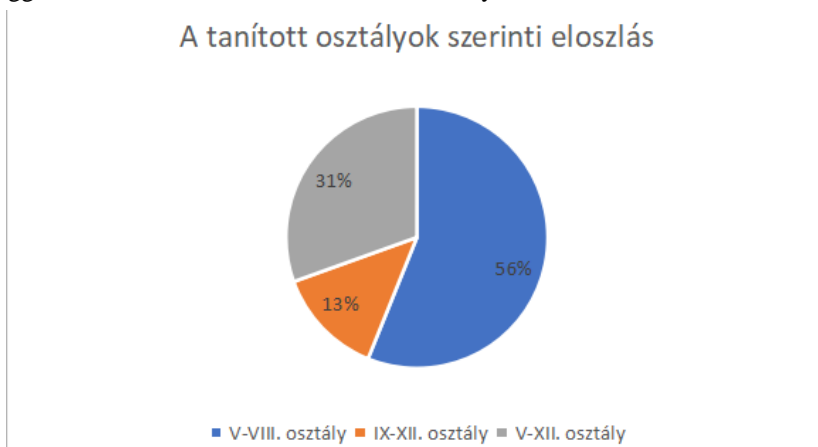

Ami a válaszolók helységek szerinti eloszlását illeti, elmondható, hogy a válaszolók nagy része kisvárosból való (37%), ezt követi a községekben tanító tanárok válasza (30%), a nagyvárosban oktatók (21%) és a falvakban tevékenykedők (12%).

5. ábra. A tanárok tanügyi régiség szerinti megoszlása

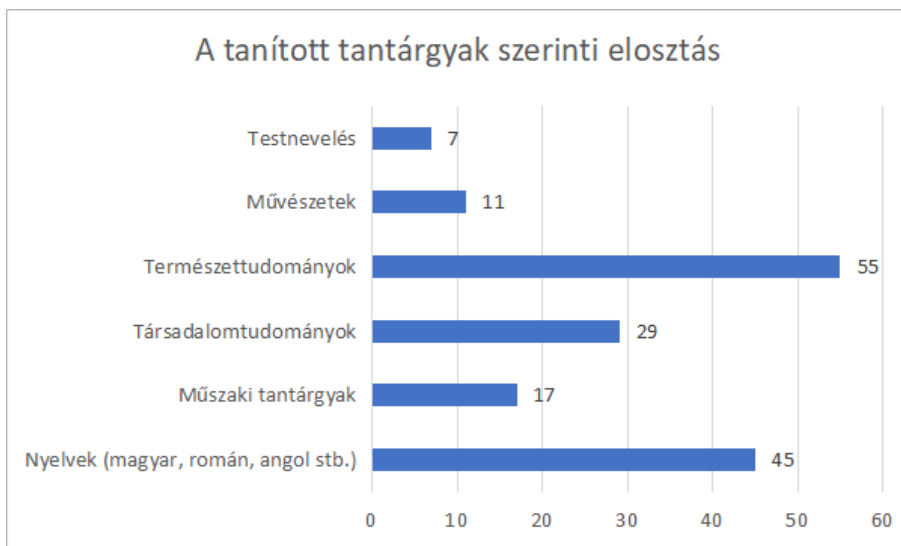
A válaszoló tanárok nagy része 21–25 éve dolgozik a tanügyben (36 válaszoló), ezt követik a 16–20 (33 válaszoló), majd a 6–10 (27 válaszoló), 11–15 (22 válaszoló), 31–35 (14 válaszoló), 26–30 és 1–5 (13 válaszoló) év régiséggel rendelkezők. 36 év fölötti régiséggel kevesen válaszoltak, összesen 6 személy.

6. ábra. A tanárok által tanított osztályok szerinti megoszlás

A válaszoló tanárok nagy része, 56%-a V–VIII. osztályokban tanít, ezt követi az V–XII. (31%) osztályban és IX–XII. (13%) osztályban tanító tanárok sora.

7. ábra. A tanárok által tanított tárgyak szerinti megoszlás

Amint a fenti ábra szemlélteti, a kérdőívet kitöltő tanárok nagy része (55%) természettudományokat tanít, ezt követi a nyelvtanárok sora (45%). A tanárok 29%-a oktat társadalomtudományokat, műszaki tárgyakat 17%-uk, művészeteket 11% és 7% testnevelést.

A megkérdezett tanárok okostelefon-használatának néhány megnyilvánulása

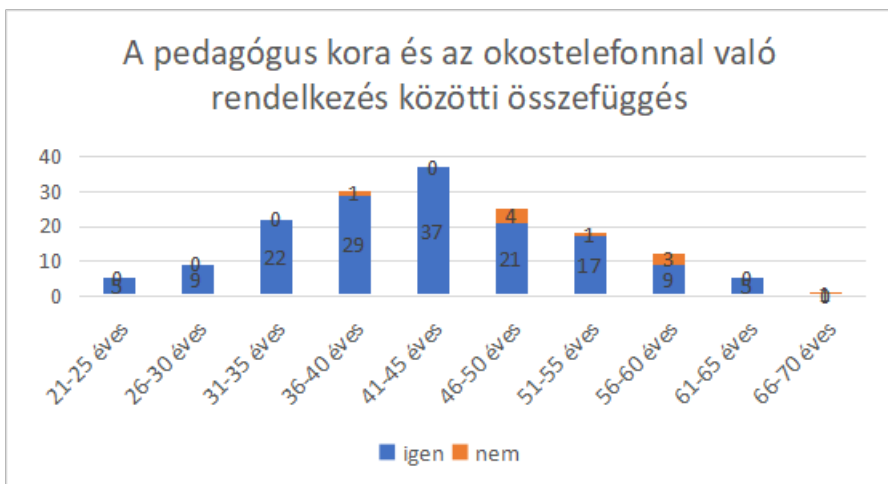
A következőkben a tanárok okostelefon-használatára, ezzel kapcsolatos attitűd-vizsgálatára, az adatok mennyiségi és minőségi feldolgozására, bemutatására fókuszálunk.

Amint az alábbi ábra mutatja, a megkérdezett tanárok nagy része, 94%-a rendelkezik okostelefonnal, így méltán kutakodhatunk az irányba, hogy milyen viszonyulás fűződik ehhez a legnépszerűbb, a mindennapokban használt médiaeszközhez.

8. ábra. A megkérdezett tanárok megoszlása aszerint, hogy rendelkeznek-e okostelefonnal

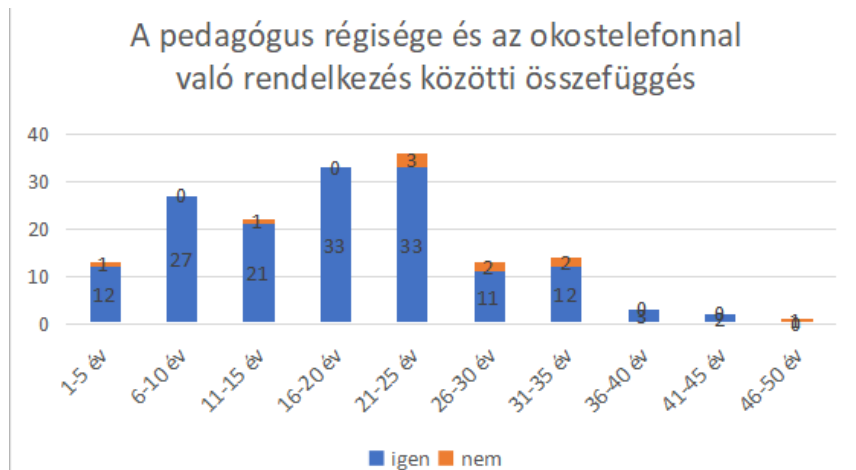
Mint kiderült, szignifikáns összefüggés van a megkérdezett tanárok kora és az okostelefonnal való rendelkezésük között. Míg a 45 évnél fiatalabb fiatalabb tanárok mindegyike rendelkezik okostelefonnal, addig a 45 év felettek esetében gyakrabban fordul elő, hogy nem élnek a médiaeszköz adta lehetőségekkel – erről előzetesen azt feltételeztük, hogy ez befolyásolja/meghatározza a tanulók okostelefonjukhoz való viszonyulását.

9. ábra. A pedagógus életkora és okostelefonnal való rendelkezésének összefüggése

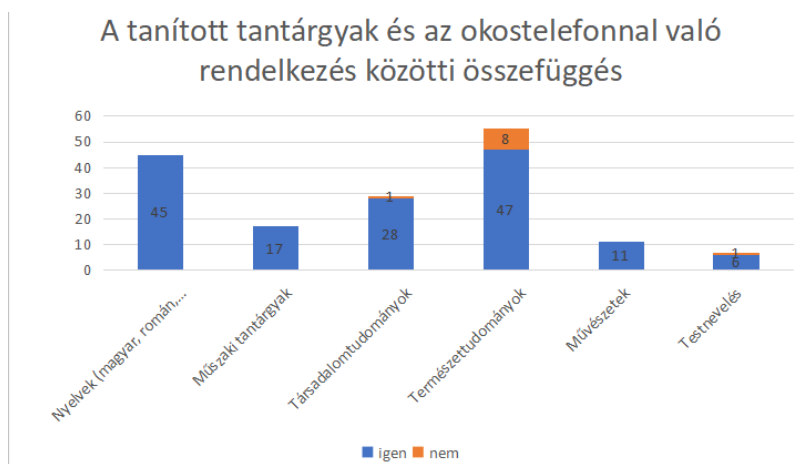
Továbbá összefüggést kerestünk a megkérdezett tanárok tanügyi régisége és az okostelefonnal való rendelkezése között.

10. ábra. A pedagógus tanügyi régisége és okostelefon-birtoklása közötti összefüggés

Mint kiderült, a nagyobb tanügyi régiséggel rendelkező tanárok esetében magasabb azok aránya, akik nem rendelkeznek okostelefonnal. Tehát minél idősebb tanárral van dolgunk, annál inkább számíthatunk arra, hogy távol tartja magát e médiaeszköztől, az általa nyújtott lehetőségektől.

Érdekes összefüggésnek számít a megkérdezett tanárok által tanított tantárgyak és az okostelefonnal való rendelkezésük kapcsolata.

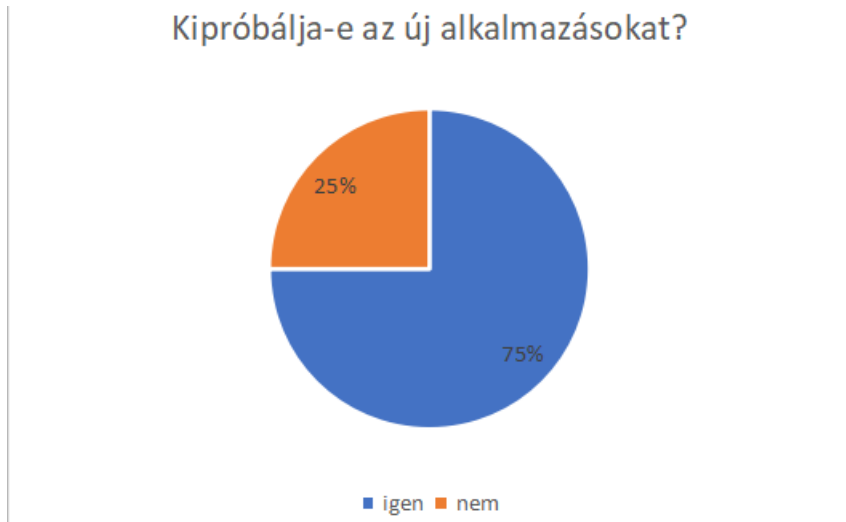

11. ábra. A tanított tantárgyak és az okostelefonnal való rendelkezés összefüggése

Amint a fenti, 11. ábra szemlélteti, szignifikáns összefüggés van a megkérdezett tanárok által tanított tantárgyak és az okostelefonnal való rendelkezés között. A természettudományokat tanító tanárok esetében a legmagasabb azok aránya, akik nem rendelkeznek okostelefonnal.

12. ábra. Igénybe veszik-e a tanárok okostelefonjuk új alkalmazásait?

Amint a fenti diagram szemlélteti, a megkérdezett és okostelefonnal rendelkező tanárok többsége, 75%-a kipróbálja az új alkalmazásokat, ők feltételezhetően nyitottak a média világa iránt.

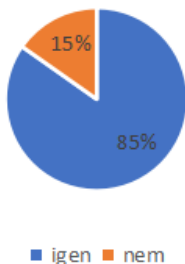
A tanárok próbálkozása a diákok okostelefon-használatának szabályozására

Következő kérdéseink nem annyira a tanárok telefonhasználatára irányultak, hanem figyelemmel követtük e médiaeszközhöz való viszonyulásukat osztálytermi körülmények között.

Első kérdéseink közé tartozott, hogy szabályozzák-e a tanárok a diákok osztályteremben, órán való eszközhasználatát, léteznek-e erre vonatkozó explicit szabályok, amelyek beépülnek a csoport normarendszerébe.

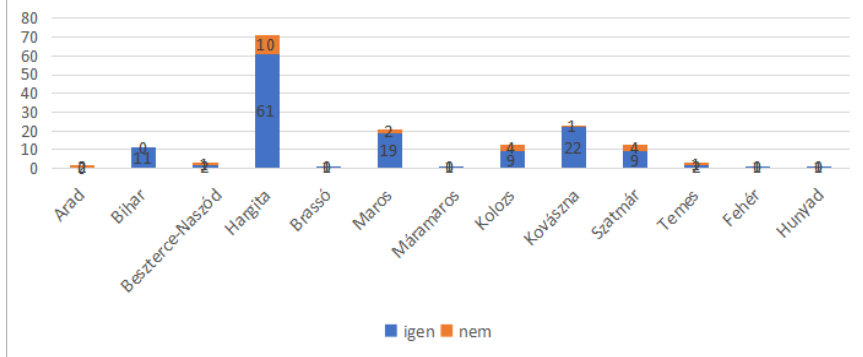
Vannak-e az okostelefon használatára vonatkozó szabályok az osztályában?

13. ábra. Vannak-e okostelefonra vonatkozó szabályok az osztályban?

Amint a fenti ábrából kiderült, a tanárok többsége megpróbálja szabályozni az okostelefon használatát tantermi körülmények között. Elképzelhető, hogy ez az elvárás tanáronként és iskolánként eltérő. Fontos azzal számolni, hogy a gyakorlat azt mutatja: szükséges az ilyen jellegű szabályozás, viszont ennek a kivitelezéséről és normarendszeréről ajánlott lenne képzéseken, nyílt fórumokon tárgyalni. Amennyire a diákok magukra vannak hagyva az okostelefon használatának megtanulását illetően, legalább annyira a tanároknak is egyedül kell elboldogulni abban, hogy hogyan viszonyuljanak ehhez az új jelenséghez, hogy szabályozzák, hogy ne tiltsák, hogyan építsék be akár a tanítási folyamatba, hogy ne visszaélést vagy egyéb káros hatást eredményezzen.

Vannak-e okostelefonok használatára vonatkozó szabályok az osztály szintjén megyék szerint

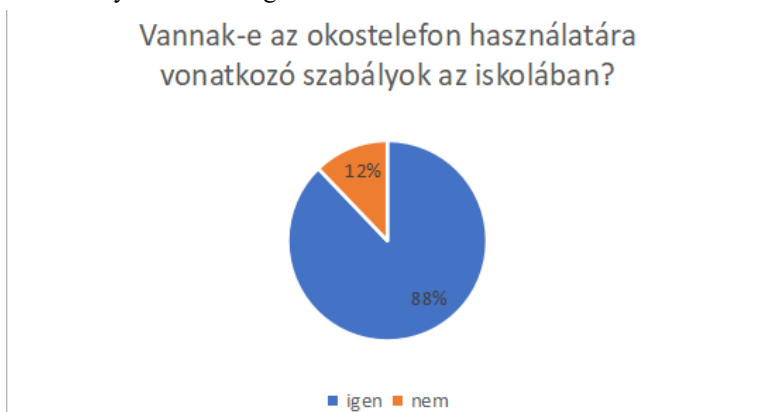
14. ábra. Vannak-e az okostelefonok használatára vonatkozó szabályok az osztály szintjén? Megyék szerinti megoszlás

Érdekes összefüggésnek számít, hogy szignifikáns eltérés van a különböző megyék és az okostelefonok osztálytermi használatára vonatkozó szabályok létezése tekintetében. Míg Bihar, Brassó, Máromaros, Fehér és Hunyad megyékben léteznek erre vonatkozó szabályok, addig Beszterce, Kolozs, Szatmár és Temes megyében kevesebb mint 70%-ban vannak szabályok, és Arad megyében egyáltalán nincsenek.

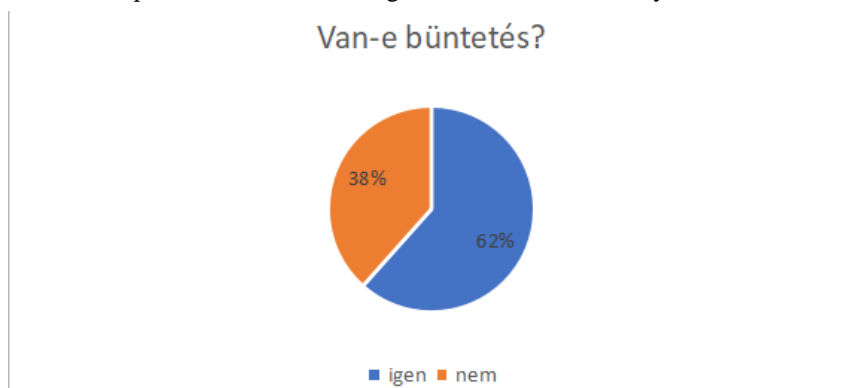
Továbbá arra kerestük a választ, hogy vannak-e az iskolában, amelyben tanít, az okostelefon használatára vonatkozó belső szabályok?

Amint az ábra szemlélteti, az iskolák többségében léteznek az okostelefon használatára vonatkozó belső szabályok, az iskolák 88%-ban gondoskodnak az okostelefon szabályozásának megtételéről.

15. ábra. Vannak-e az okostelefon használatára vonatkozó szabályok az iskolákban?

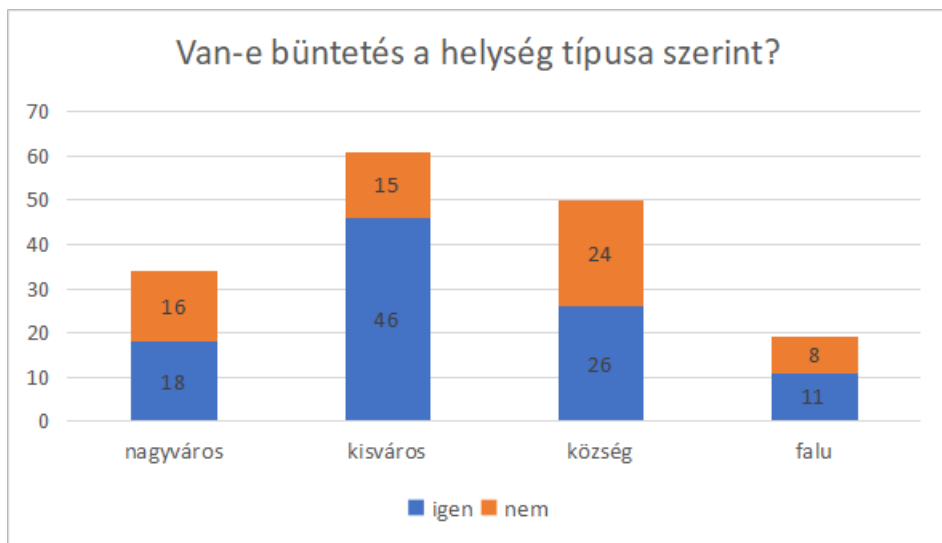
A következőkben arra kérdeztünk rá, hogy van-e az okostelefonok szabályszerűtlen használatával kapcsolatos büntetés a megkérdezett tanárok osztályaiban.

16. ábra. Vannak-e az okostelefon használatával kapcsolatos büntetések az iskolákban

Mint kiderült, a szabályok be nem tartását büntetések követik, ezek tetten érhetőek az iskolák 62%-ában. Úgy tűnik, kisebb mértékben vannak büntetések az iskolákban, mint körvonalazott szabályok, ezért a következőkben arra kerestük a választ, hogy a büntetések hol, hogyan, milyen körülmények között fordulnak elő.

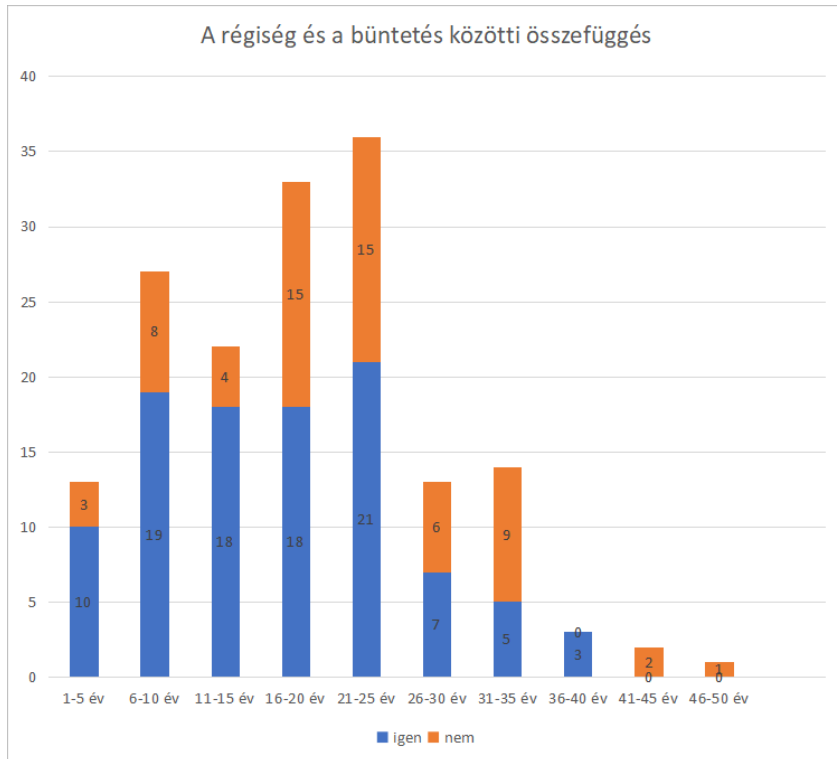

17. ábra. Az okostelefon használatára vonatkozó büntetések létezése az iskolákban a helység típusa szerint

Amint a 17. ábra szemlélteti, szignifikáns eltérés van a különböző helységtípusok és a büntetés létezésének tekintetében. Kisvárosokban a legmagasabb az okostelefon órán való használata miatti büntetések aránya (75%), ezt követik a falvak (57%), és a nagyvárosokban a legalacsonyabb ez az arány (53%).

Ezek alapján gondolhatunk arra, hogy a helység növekedésével növekszik az okostelefon használatának tolerálása, a hétköznapokba való természetesebb beépülése.

Érdekes adatnak számít, hogy kisvárosokban kevésbé tolerálják a tanárok az eszközhasználatot a falvakhoz és nagyvárosokhoz képest. Feltehetően ez azért van, mert falvakban az okostelefon használata nem ölt még óriási mértéket, nagyvárosokban meg inkább munkaeszköznek, normálisnak számít. Kisvárosokban fokozott a büntetés használata, úgy tűnik, ezekben a térségekben vet fel a legtöbb kérdést e médiaeszköz használata mind a tanár, mind a diák szempontjából.

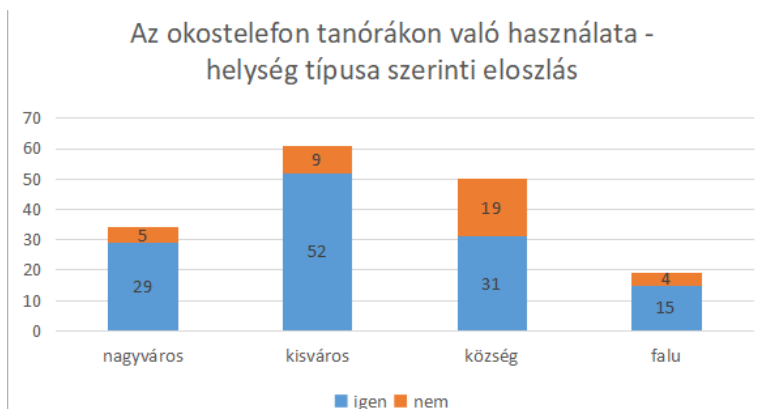

18. ábra. A tanárok tanügyi régisége és az okostelefon órán való használatának büntetése közötti összefüggés

Szignifikáns eltérés van továbbá (18. ábra) a tanügyi régiség és a büntetés létezésének tekintetében. A legnagyobb régiséggel rendelkező tanárok esetében nem számolunk büntetéssel, míg az alacsony régiséggel rendelkező tanárok esetében a büntetések aránya 70–80% között mozog. Ez az adat arra enged következtetni, hogy idősebb tanárok órái esetén vagy nem fordul elő magas arányban az eszközhasználat, vagy a tanároknak olyan nevelési/figyelmezési és oktatási módszereik vannak, amelyek mellőzik a büntetéseket.

A következőkben arra kerestük a választ, hogy a megkérdezett tanárok el tudnák-e képzelni, hogy az okostelefont a diákok munkaeszközként használják a tanórájukon.

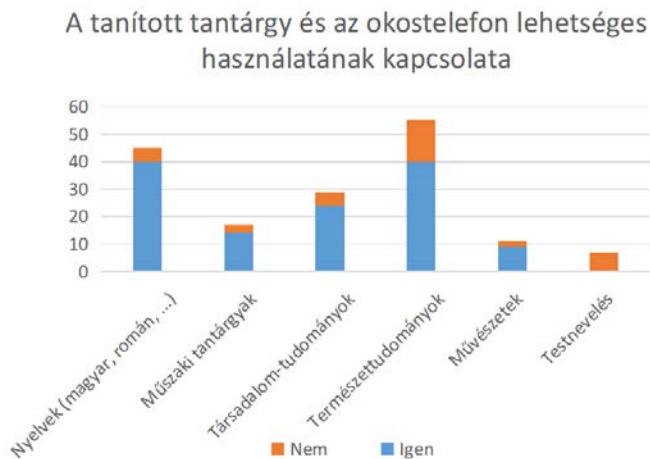
Mint kiderült, a tanárok többsége, 77,4%-a el tudná képzelni, hogy munkaeszközként használják az okostelefont, ami fontos lenne, hogy mint lehetőségre, kiaknázható területre tekintsünk erre, és nem feltétlenül mint a tiltás tárgyára. Kérdés azonban, hogy milyen esetben kellene tiltani, megvonni a gyermektől a használatát.

19. ábra. Az okostelefon munkaeszközként való használata a helység típusa szerint

Továbbá szignifikáns eltérés van a helység típusa és az okostelefon munkaeszközkénti esetleges használata tekintetében (19. ábra). Míg a nagy- és kisvárosok esetében a tanárok alig 15%-a gondolja úgy, hogy az okostelefont nem lehet munkaeszköznek tekinteni, használni az osztályban, addig ez az arány falvakon 4%, községekben pedig megközelíti a 20%-ot. Úgy tűnik, a tanárok részéről létezik egy nyitás, változtatási igény a tanórák szervezése és az okostelefon használatát, „bevonását” illetően. Érdeemes lenne erre külön továbbképzési programokat szervezni és ezt a tanári igényt gyakorlatba ültetni.

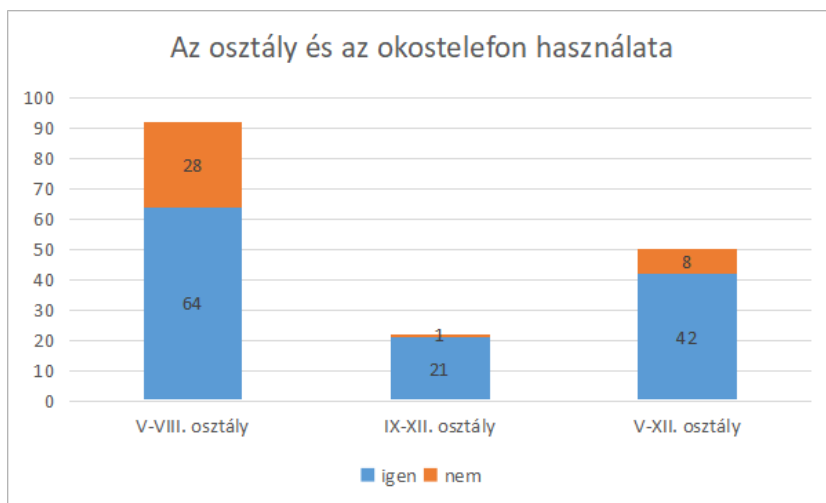
Továbbá az iránt érdeklődtünk, hogy milyen típusú tantárgyakat tanító tanárok nyitottabbak az új médiaeszköz használatára.

20. ábra. A tanított tantárgy és az okostelefon lehetséges használatának kapcsolata

Mint kiderült, szignifikáns eltérés van a tanított tantárgy és az okostelefon munkaeszközként való esetleges használata tekintetében. Míg a nyelvek, műszaki tantárgyak, társadalomtudományok és művészetek esetében az médiaeszköz potenciális használatának igénye meghaladja a 80%-ot, addig a természettudományok esetében ez csupán 70% körül van, és a testnevelés esetében 0%. Alapvetően viszont a tanárok nagy része hajlandó lenne bevonni az okostelefon használatát a tanóra menetébe tantárgytól függetlenül. Kivételt képez a testnevelés, aminek esetében valójában nem is igazán lenne szükség az említett eszközre.

21. ábra. A tanított ciklus és az okostelefon lehetséges használatának kapcsolata

Amint a fenti ábra szemlélteti, szignifikáns eltérés van a tanított osztály-ciklus és az okostelefon munkaeszközként való esetleges használata tekintetében. Míg az általános iskolában oktatók közel egyharmada el tudja képzelni az okostelefont mint munkaeszközt a tanóráin, a középiskolában tanítók kevesebb mint 5%-a gondolja ugyanezt.

Következtetések

Minél idősebb tanárról van szó, annál inkább számíthatunk arra, hogy távol tartja magát e médiaeszköztől, az általa nyújtott lehetőségektől.

A tanárok többsége szabályozza az okostelefon használatát tantermi körülmények között, elképzelhető, hogy ez az elvárás tanáronként és iskolánként eltérő. Fontos azzal számolni, hogy a gyakorlat azt mutatja: szükséges az ilyen jellegű szabályozás, viszont

ennek a kivitelezéséről és normarendszeréről ajánlott lenne képzéseken, nyílt fórumokon tárgyalni.

Az iskolák többségében léteznek az okostelefon használatára vonatkozó szabályok.

Kisvárosokban a legmagasabb az okostelefon órán való használata miatti büntetések aránya, ezt követik a falvak, és a nagyvárosokban a legalacsonyabb ez az arány. Ezek alapján gondolhatunk arra, hogy a helység növekedésével növekszik az okostelefon használatának tolerálása, a hétköznapiakba való természetesebb beépülése.

A tanárok többsége el tudná képzelni, hogy munkaeszközként használják az okostelefont. Fontos lenne, hogy úgy tekintsünk erre, mint lehetőségre, kiaknázzható területre, és nem feltétlenül mint a tiltás tárgyára.

Szignifikáns eltérés van a tanított tantárgy és az okostelefon munkaeszközként való esetleges használata tekintetében. Míg a nyelvek, műszaki tantárgyak, társadalomtudományok és művészetek esetében az igenlők aránya a legmagasabb, a természettudományok esetében ez lemaradozik.

Összességében elmondható, hogy az oktatás egy nagy kihívással és lehetőséggel találja szemben magát a médiaeszközök, okostelefon használata tekintetében. Bizonytalankodás és következtetlen viszonyulás érzékelhető országszerte az okostelefon iskolába való beengedését illetően. Ez a jelenség az iskolai autonómiát, a közösségi állásfoglalást szorgalmazná a telefonhasználatot illetően. Ehhez szükség lenne az eszköz használatával járó pszichológiai hatások ismeretére, tanári tudatosításra, didaktikai módszerek, eszközök és egyáltalán oktatási stratégia felülvizsgálatára, revideálására. Nem cél a tiltás, az sem, hogy *laissez-fair* nevelési stílusban hagyjuk történni az okostelefon-használatot az iskolában. Egy olyan mentalitás és értékkepződés várat magára a tanárok részéről, ami tudatos oktatást és nevelést szorgalmaz ebben a viszonylatban is, melynek része a tanár részéről érkező megalapozott érvelés az igenek és nemek kontextusában az okostelefon-használatot illetően.

IRODALOM

- ÁRKOVITS Amaryl, CSÜRKE József, OSVÁTH Péter és VÖRÖS Viktor (szerk.), 2014, *Our everyday crisis, The manual of psychological crisis and crisis intervention*. Budapest, Oriold and all Publishing House.
- ARNETT, Jeffrey J., TRZESNIEWSKI, Kali H. és DONNELLA, M. Brent, 2013, The Dangers of Generational Myth-making: Rejoinder to Twenge, *Emerging Adulthood*, 1 (1), 17–20.
- GILES, David, 2003, *Media Psychology*. New Jersey és London, Lawrence Erlbaum Associates Publishers és Mahwah.

- PLÉH Csaba, 2015, *A tanulás és a gondolkodás keretei. A népi pszichológiától a gépi pszichológiáig*. Budapest, Typotex.
- PLÉH Csaba, 2016, *Információs eszközök és tanulás a kognitív pszichológiai kutatásokban*. Budapest, Akadémiai Publishing House.
- PLÉH Csaba, CSIBRA Gergely és RICHERSON, Peter, 2014, *Naturalistic approaches to culture (Neurocognitive development and impairments)*. Budapest, Akadémia Publishing House.
- PLÉH Csaba és UNOKA Zsolt és BERÁN Eszter, 2016, *Hány barátod is van?* Budapest, Oriold.
- TWENGE, Jane M., 2013, The evidence for Generation Me and against Generation We, *Emerging Adulthood*, 1 (1), 13–17.